

©Saša Pavček: Rože ob dnevu žena

Poslanica Zdrúženja dramških umetnikov Slovenije ob 8. marcu

Zdi se, da 21. stoletje postavlja žensko iz tisočletne sence na osončeno mesto. Žal ni povsem tako, vsaj v uprizoritveni umetnosti se ustvarjalke srečujemo le z občasnimi žarki, ki pa morda vendarle napovedujejo pomlad. Ni modro čakati v senci v upanju, da bo naključni žarek posijal na nas in bomo dobile priložnost za umetniško rast. Zato pozdravljam vse tiste, ki vlagate energijo v ustvarjalnost in spodbujate nove umetniške dosežke, ki presegajo okostenele vzorce, za katere je bilo dolga leta značilno, da moški izbere žensko, ki bo opravila nalogo, za katero se mu zdi primerna. Prepogosto je bila ta njena vloga skrčena zgolj na podporo temi, katere nosilec je bil moški. Pred časom sem naletela na statistiko o tem, koliko besedila so v svetovni filmski produkciji izgovorili igralci in koliko igralk. Rezultat je bil seveda v gromozanski prid igralcem. Prav nič drugače ni v gledališču. Sama mislim, da je kakršnokoli tekmovanje med spoloma nepotrebno, da sodobni čas narekuje svež pogled. Danes marsikatera ustvarjalka in ustvarjalec pogumno odpirata nove, žive teme, v okviru katerih je enakost med spoloma samoumevna. V vsakem primeru pa je težko pričakovati presežek, če je človek pri tem početju osamljen in deluje le zase. Težko je, če v svojem okolju nima podpore in spodbude. Pred leti sem poslušala mednarodno razpravo o ženskah v uprizoritveni in filmski umetnosti, in na njej so se nizali primeri krivic in težav, ki nas pestijo. Nauk, ki sem ga dobila, pa je bil, da se je nujno zavzemati za skupne pravice in da se dá veliko narediti z ozaveščanjem in zlasti s spoštovanjem ustavnih pravic. Sama pri sebi pa navijam tudi za medsebojno podporo v prid bolj sproščeni ustvarjalnosti in vam zato namenjam tale zapis o raznolikosti rož.

Vsaka izmed nas, drage igralk, režiserke, dramaturginje, dramatičarke, lektorice, kostumografke, scenografke, plesalke, performerke in koreografke, je svojstvena osebnost,

roža posebne vrste, ki cveti, kot ji narekuje njena narava. Čemu naj bi služili primerjanje in tekmovanje, ki sta v našem poklicu tako pogosti? Mar rože lahko primerjamo med seboj? Lahko katero postavimo na prvo mesto? Pravijo, da je kraljica rož vrtnica, toda med njimi so različne sorte in namen vrtnic ni samo to, da žanjejo občudovanje zaradi lepote. Vrtnica simbolizira ljubezen in željo po slogi. Je delo v gledališču brez složnosti sploh mogoče? Ni. Prav tako kakor življenje brez ljubezni nima smisla.

Mnoge nočete biti gojene vrtnice. Prav imate. Samonikla travniška marjetica je enako pomembna, saj je simbol intuicije. Bi lahko umetnost preživela brez nje? Nikakor. In če ti, marjetica, še tako trgajo lističe ob igri *ljubi – ne ljubi*, naj bo tvoj odgovor vedno enak: »Ljubim!« To si reci in veruj v svojo intuicijo!

Si sončnica? Sončnice so polne humorja, optimizma, želje po napredku. So lahko nadomestljive? Ne! Zato se raduj svoje inovativnosti, plemeniti nas s svojo vedrino.

Si hortenzija? Velikodušna, obilja in hvaležnosti polna hortenzija, mar v gledališču ne potrebujemo tvoje širine?

Si ranunkula? Očarljiva in omamna ranunkula, ki kar prekipeva od šarma? Le kaj bi teater brez šarmantne magije? Sama pušča!

Koliko je nepogrešljivih ciklam? Ob njih vse zlo, ki ga v gledališču žal ni malo, izgine. Ciklame s svojo resnicoljubnostjo pomorijo vse zlovešče klice, spodbujajo plodnost, naklonjenost, iskrenost. Naj cvetijo v čim večjem številu!

Tudi orhideje so med nami, veliko jim pomeni uspeh, vendar preživijo samo v socvetju.

In dalje, ki prinašajo nadih preteklosti in krepijo dostojanstvo? Bi bilo brez naših prednamk in prednamcev, ki so slovenskemu gledališču postavili temelje, sedanje gledališče enako dobro? Ne. Zato gojimo spoštovanje do njih in spomin nanje in s tem ohranjajmo dostojanstvo naših poklicev!

Si lilija? Lilije krepijo estetsko in duhovno dimenzijo v ljudeh. Bi brez njiju gledališču sploh lahko rekli umetnost?

Tu so še tulipani, ki simbolizirajo bogata čustva, močno, avtentično čustvovanje. Ni to energija, ki teatru daje živost?

Pa narcise, ki slovijo po zagledanosti vase, mnogo teh cvetlic je na naših vrtovih, a njihova prava vrednost se skriva v njihovem klicu po prebujenju, ustvarjanju novega, obnavljanju zastarelega, iskanju svežine.

Prav tako so med nami mimoze, ki spodbujajo najfinejšo občutljivost, pretanjen posluš za druge in za vzgibe v nas samih. Simbolizirajo spoštovanje do tega, kar je v nas. Naj bo naša notranjost vedno naš varni pristan!

Če si nagelj, cvêti med nami, ti slovenski narodni simbol, simbol feminističnega, delavskega in protifašističnega boja, simbol ljuskosti in spoštovanja! Naj ti povem tole: Moja nona ni bila igralka, daleč od tega, bila je kmetica, ki je ljubila umetnost, hrepenela je po tem, da bi gledala filme, hodila v gledališče, brala slovenske knjige. Ob vsakem 8. marcu si je na prsi pripela nagelj in mi rekla: »To je spomin na AFŽ! Bila sem med prvimi v vasi, ki sem se priključila gibanju žensk v boju proti fašizmu. Ponosna sem na to. In ta nagelj sporoča, da smo ženske močne in ne bomo nikoli dovolile, da postanemo žrtve!«

Naši poklici so garaški, o tem ni nobenega dvoma, ni pa treba, da so suženjski. Ni treba, da smo kadarkoli, v kateremkoli življenjskem obdobju – niti kot začetnice, prekarke, samozaposlene niti ko smo na vrhuncu moči ali v pokoju – žrtve! Naj torej nobena med nami ne postane krizantema! Zato negujmo medsebojno spoštovanje in samospoštovanje.

Če se ne najdete v teh cvetličnih primerjavah, lahko vsaj pritrdite, da nam po vsaki premieri odpade nekaj cvetnih listov? Najbrž da. Zato moramo skrbneje negovati druga drugo. In če nam to ne gre najbolje, začnimo pozorno skrbeti za svoje koreninje! Kmalu bomo začutile medsebojno zemeljsko povezanost in sestrsko naklonjenost. Tako bomo lažje cvetele in bogatile svoje in tuja življenja.

Ne pozabimo, da cvetimo tudi čisto zase, za svojo dušo, za svoje srce. Toda če bomo pri tem pustile prostor še za druge rože gledališča, bosta duša in srce polnejša, ljudje srečnejši. Zemlje je dovolj za vse. Roža, ki se radosti ustvarjanja, si nikoli ne dovoli, da bi olesenela, otrdela, postala bodikav plevel.

Želim vam, da bi rasle z močjo svojih globokih korenin in svobodno cvetele.

Saša Pavček, predsednica Združenja dramskih umetnikov Slovenije, dne 6.3.2019

